

אור ההליכות

הליכות עם ישראל

עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה

רח' הרב שלום יצחק הלוי 4 קרית אונו ת.ד. 211 מיקוד: 55100

גליון חודש **מרחשון** התש"ע

גליון מס' 24

מו"ר הר"ג רצון ערוסי שליט"א

יעוד הבריאה והאנושות

שתנתן תורה מן השמים לאדם ולעם ישראל שיתנהג על פיה בארץ הקודש עי"פ ערכים של קודש ובמקדק מרכזי של המקדש לחיות חיי קודש. כי רק בדרך זו תהא ערובה שהעולם יתקיים ויגיע לתכליתו "ששה דברים קדמו לבריאת העולם, יש מהן שנבראו, ויש שעלו במחשבה להיבראות. התורה כסא הכבוד נבראו... האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח עלו במחשבה, ב"ר א.ה. משיח – שלימות האנושות לא תושג בהקדם אלא רק באחרית הימים, עד שעם ישראל יתיצב כעם ה' עם נבחר ותהא האנושות מוכנה לקבל את הדרך הנבחרת מהעם הנבחר "אני ה' קראתיך בצדק ואחזק בידך ואצילך ואתנך לברית עם לאור גוים: לפקח עיניים ענרות להוציא ממסגר אסיר מבית כלא ישיבי חשך: אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים: ...ועתה כה אמר ה' בלצדק יעקב ויצדק ישראל אל תירא כי גאלתיך קראתי בשמך לי אֵתָהּ".

אף שדבר זה לא יתקבל בנקל אולם בסופו של דבר הוא יצליח ויגיעו ימים שישירו "שירו לה' שיר חדש תהלתו מקצה הארץ יורדי הים ומלאו איים וישביהם: ...גישמו לה' כבוד ותהלתו באיים יגידו".

הנה כי כן המפקקים מבית על זכותנו בארץ הקודש, והמקטרגים כנגדנו מבחוץ, בטיעון ששדדנו נחלת גויים, כל אלה מתעלמים מיעוד עם ישראל להיות עם קודש אור לגויים. והתעלמותם מיעוד זה כהתעלמות מהבורא ומשלמות הבריאה והאנושות. אולם כשם שהבריאה הנה היא עובדה שאין להתעלם ממנה כן עתידים המפקקים והמקטרגים להודות במציאות הבורא וביעוד עם ישראל להביא לשלמות האנושות הערכית הנכספת.

שכבר נשמעים הקולות "יניא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבת לבו רק רע כל היום: וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו: ויאמר ה' אמתח את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים כי נחמתי כי עשיתם". בראשית ו ה-ז.

כך שהעולם תלוי בהתנהגות האדם, ואי אפשר לאנושות בלא תורה – הוראת הטוב והרע. ואי אפשר לאנושות ללא מורי הוראת התורה או עם התורה. כי דבר זה מתחייב מהתפתחות האנושות בראשיתה במובן הכמותי על חשבון התדרדרותה במובן הערכי. כך שמבלי מורה דרך האדם הוא אובד עצות ונוטה לרע. ולכן אמרו חז"ל, אבות ה' ב, "עשרה דורות מאדם עד נח להודיע כמה ארץ אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם את מי המבול עשרה דורות מנח עד אברהם להודיע כמה ארץ אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שבה אברהם וקבל עליו שכר כולם". ובניא הרמב"ם שם: להודיע גדולת זאת המציאות ושכלולה, ושמפסידה מפסיד דבר גדול, ומתקנה מתקן דבר גדול, רצוני לומר במפסידה - אשר יפסיד נפשו ולא יהיה שלם במינו, וכן מתקנה - מתקן נפשו, כי היא אשר בידו תיקונה והפסדה, וכאילו היא התכלית האחרונה של כלל המציאות אשר באו בה עשרה מאמרות". ולפי זה ניתן לומר שה' ידע אחרית מראשית וכבר עלתה במחשבה

הנביא ישעיה (פרק מב), מתיחס לבורא ולבריאה, לא רק לצורך האמונה שה' ברא את הבריאה, אלא כדי שנדע שה' ברא את הבריאה ואף יצר את עם ישראל כנבחרת לצורך כלל האנושות: "כה אמר האל ה' בורא השמים ונוטיהם רקע הארץ וצאצאיה נתן נשמה לעם עליה ורוח להלכים בה: אני ה' קראתיך בצדק ואחזק בידך ואצילך ואתנך לברית עם לאור גוים".

כך יוצא שהמעין בפרשת מעשה בראשית בכדי לדעת מי ברא אלה דבר שהוא חשוב כשלעצמו, עליו ללמוד ולעין על שום מה נתיחד באדם מכל הנבראים והבריאה. אולם זאת עלינו לציין כי על כל מעשה הבריאה בעיני הבורא נאמר, בראשית א לא, "יניא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" = ובכללה האדם, סימנך "מאד" = "אדם" בהיפוך אותיות, ב"ר ט י ד. כך שבני האדם הבחירה לשמור על שלימות הבריאה, אך חלילה עלול בבחירתו לרעה לפגוע בשלמותה. עם כל התיאור היפה של הבריאה בששת ימי בראשית ושל האדם בן עדן, כבר אנו פוגשים על התיאורים האפלים של ראשוני האנושות בראשיתה שהולכת ומתדרדרת החל באדם הראשון, קין והבל, למך, ובני הא-לוהים – בני השופטים "יניא בני האלהים את בנות האדם כי טבת הנה ויקחו להם נשים מפל אשר בקרו". "כי טובות הנה, אמר רבי יודן טבת כתיב, מההו מטיבין אשה לבעלה היה גדול נכנס ובעלה תחלה, הדא הוא דכתיב "כי טבת הנה", אלו הבתולות "ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו", אלו נשי אנשים, מכל אשר בחרו, זה זכר ובהמה". ב"ר כו ה, וילקו"ש בראשית רמז מג.

כך שבוטל לעין שני תיאורים, ובין שניהם תיאור האדם בן עדן מקדם טרם החטא, ואחר החטא שגורש מגן עדן וממנו התפתחה ההתדרדרות. עד

- המרכז העולמי למשפט התורה
- בית מדרש לדיני ממונות
- מכון מש"ה לחקר משנת הרמב"ם
- מכון תורני לחקר מנהגי העדות בישראל
- שיעורי תורה תלמוד תורה
- כולל אברכים
- שבתות עיון וירחי כלה
- מפעלים לטיפוח אהבת ישראל וארצו
- קרנות מחקר עבוד וחסד
- ארגון אשת חיל

מכון מש"ה - לחקר משנת הרמב"ם

לקראת פסח א"ייה יופיע הכרך השביעי של כתב העת מסורה ליוסף. המעוניינים לשלוח מאמר לפרסום יפנו לטל': 054-2443930 או לדוא"ל: mesora@walla.com

שימו לב:
חשוב לנו להרחיב את מעגל הכותבים כדי להעשיר את כתב העת ולהפיץ את משנת מו"ר הגר"י קאפח זצ"ל

לדפואת
ר' שמר שמריהו יצ"י
בן יעקב ועליזה נגר
המקום ברוך הוא ישלח לו
רפואה שלימה,
ויעמידו מחליו לחיים
שבים ולשלום

הערבה בכתבי הרמב"ם ובימינו

תכונותיה הרפואיות של הערבה היו מוכרות עוד מימי של היפוקרטס (המאה ה-5 לפנה"ס) אשר ציין בעיקר את שימושיה להקלת כאבים והורדת חום. עלי הערבה כמו גם החלק הפנימי של הענפים נלעסו במשך אלפי שנים כתרופה לכאבי גרון, כאבי שיניים וחניכיים.

בעבר העדיפו את השימוש בעלי הערבה כתרופה ביתית פופולרית לטיפול בבעיות שונות, אולם ברפואת הצמחים המודרנית משתמשים בדי"כ בקליפות עץ הערבה. תכשירים המופקים מעלי הערבה ו/או מקליפתה משמשים לטיפול בדלקות שונות, כולל שיגרון, דלקות פרקים ודלקות בדרכי העיכול. תכשירים אלה משמשים גם להקלת כאבים שונים, כולל כאבי ראש, כאבי שיניים וכאבי לידה, ולחיוזוק הגוף. הערבה נחשבת גם כתרופה יעילה להורדת חום גבוה ולטיפול בהצטננות, בשפעת ובדלקות גרון, שקדים וחניכיים.

הרמב"ם מזכיר את הערבה הן בהקשר ההלכתי והן בהקשר הרפואי שלה: "ערבי נחל (ויקרא כג מ) האמורות בתורה, אינן כל דבר הגדל על הנחל, אלא מין ידוע, הוא הנקרא 'ערבי נחל', עלה שלו משוך ופיו חלק וקנה שלו

אדום, וזה הוא הנקרא ערבה. ורוב מין זה גדל על הנחלים, לכך נאמר 'ערבי נחל', ואפילו היה גדל במדבר או בהרים, כשר." (הלכות שופר וסוכה ולולב פ"ז ה"ג). בהמשך מפרט מורנו את סימני ההיכר של הצפצפה שאינה כשרה.

בספר "ביאור שמות הרפואות", ערך 393, הוא מגדיר כך את הערבה: "חלאף 1. הוא אל-צפאף 2. אל-סנדאר, ואלערב 3. גם אל סוקר ואל-קאלג'". ואכן, מסתבר שמורנו הכיר היטב את הסוגים השונים של הצמח. באשר לפעילות הרפואית של הערבה, הוא מגדיר אותה כאחת מהסמים "הקרים והיבשים בראשונה" (ספר "פרקי משה ברפואה" כ"א 73). הגדרה זו, כפי שנראה להלן, הינה קולעת ביותר בהתחשב בהרכב הביוכימי של החומרים הפעילים בצמח הערבה.

הערבה קנתה לה מקום של כבוד במדע הרוקחות בהיותה מהצמחים הראשונים שנחקרו בצורה מדעית, והינה המקור לתרופה הנפוצה ביותר בעולם - האספירין - הראשונה מבין התרופות המודרניות שנגזרו מן המקור הצמחי. ואכן, המקור לרבות מסגולותיה הרפואיות של הערבה הינו החומר סליצין אשר בודד ממנה. חומר זה בגירסתו המסחרית - חומצה אצטילסליצילית - הינו המרכיב הפעיל בתרופות האספירין. כיום אין מפיקים את

האספירין מהערבה אלא בצורה סינטטית מחומרים כימיים.

כאמור, החומר הפעיל הבולט ביותר בערבה הינו הסליצין המרוכז בעיקר בקליפת עץ הערבה, אך חלקי הצמח השונים מכילים גם כמויות ניכרות של חומרי רפואה נוספים (פלבונואידים, גליקוזידים, טאנינים ועוד). החומר סליצין הופך בגופנו לחומצה סליצילית הדומה במבנה הכימי שלה למבנה החומצה האצטילסליצילית שבאספירין. חומרים אלה מעכבים את הייצור של גורמי דלקת (פרוסטגלנדינים). עיכוב גורמי הדלקת האלה גורם, בין היתר, לעיכוב הצימות (אגרזיה) של טסיות הדם ולמניעת היווצרות קרישי דם, דבר המסביר את השימוש הנרחב שעושים היום באספירין כתכשיר לדילול הדם. רכיבים שונים עומדים ביסוד הפעילויות האופייניות לתמצית עלי הערבה, כולל הקלת כאבי ראש, הורדת חום, הקלת דלקת ועוד פעילויות המאפיינות גם את האספירין המוכר, אך ללא תופעות הלוואי של תרופות האספירין המסחריות. עם זאת, בשל ריכוז גבוה של טאנינים בחלקי הצמח, אין להשתמש בתכשירי הערבה ללא פיקוח רפואי מתאים.

מתוך הספר על רפואת הרמב"ם
שייצא לאור בקרוב בעזרת

חפש במסכתות גאונים...

ד"ר ירון סרי יצ"ו

לזכר ההורים מו"ר עזרי גיאת ודעייתו שרה ע"ה
נדבת הבנות ברכה ויהודית

בין "תהו ילל ושימון" ל"תהו ובהו" בתפסיר רס"ג למקרא

הואיל ואנו מצויים בתקופת ביניים, שבה סיימנו את חומש 'דברים' ומתחילים בקריאת חומש 'בראשית', עלה בדעתי לבאר את המונח "תהו", שנוכר בסיומה של התורה ובתחילתה בהוראות שונות בתרגום רס"ג למקרא. בתחילת שירת 'האזינו' מתוארת כפיות הטובה של עם ישראל כלפי ה', שהגן עליהם ושמרם והיטיב עמם: "ימצאחו בארץ מדבר ובתהו ילל וישמן" (דב' לב ז) - "ופי תיה פואה" אלסמאוא' (=במדבר שממות הישימון). לעומת זאת, פותחת התורה בסיפור הבריאה: "והארץ היתה תהו ובהו" (בר' א ב) - "ואלארץ כאנת גאמרה מסתבחה" (=הייתה תהו מוצפת או מלאה מים). מתרגום רס"ג נמצאו למדים כי "תהו" מתפרש בשני המקרים באופן מנוגד: מחד, הוא קשור עם מדבר ויובש; ומאידך, משמע שמדובר בכמות גדולה של מים. בכל אחד מן המקרים נוקט הגאון בטכניקת תרגום החביבה עליו במיוחד - תרגום שמות ופעלים ערביים הדומים בצלולם ובמובנם לאלו העבריים. כאן באה לידי ביטוי רגישותו של רס"ג לממד הצורני של התרגום הערבי, ולא

רק לזה הקשור לתוכן, שהרי בתרגומו את "תהו ובהו" - 'גאמרה מסתבחה' יוכל להבחין על נקלה גם מי שאינו דובר ערבית במעין החיזה פנימית. ה"תהו" שבמעשה בראשית הוא למעשה תהום (תהו+ם) - מים רבים, ואילו זה שבהאזינו הוא 'תיה', מושג ידוע ומקובל במסורת המוסלמית הן כשם מקום והן בהוראות מקום שומם, ריק מאדם, שניתן לתעות בו. הגאוגרפים המוסלמים של ימי הביניים, שחיו בזמנו של רס"ג, תיארו את המקום כאזור של חולות ובו מקומות קשים ומעט מעיינות ודקלים. הם ציינו את מיקומו המדויק של המקום 'בין אילת ומצרים וים סוף' וכן את גודלו - 40x40 פרסה (ויש אומרים: 8x12 פרסה). חיוב לציין שאצל המוסלמים יש למונח 'תיה' או 'תיה בני אסראיל' קונוטציה שלילית, שכן על פי אמונתם, ביקש משה מה' להיבדל מישראל, מפני שאינם סרים למרותו, ומשום כך היה עונשם שיתעו במדבר ולא יכנסו לארץ. בספרו 'מורה הנבוכים' (ג, נ) יוצא הרמב"ם חוצץ נגד השקפה זו ומטעים שכל נדודי בני ישראל במדבר נעשו תחת השגחה אלוהית מתמדת ושכל מסעיהם היו מכוונים ומתוכננים: "הטעם הוא להדגיש את הפרשה כדי לדחות את מה שהיו האומות חושבות אז, ומה שהם חושבים עד היום שישראל תעו בדרך

ולא ידעו לאן הם הולכים, כמו שאמר: 'נבכים הם בארץ' (שמי יד ג). וכך קוראים היום הערבים את המדבר בשם 'אלתיה' וחשובים שישראל 'תאחו' (=תעו) ולא ידעו את הדרך. לכן החל הכתוב להבהיר ולהדגיש שאותן תחנות בלתי מסודרות וההתרוצצות שאירעה בחלקן, והשוני במשך השהיה בכל תחנה באופן שהשהיה בתחנה אחת היתה שמונה-עשרה שנה, בתחנה אחת יום אחד ובתחנה אחרת לילה אחד - כל זאת על-פי גזירה אלוהית, ואין זאת תעיה בדרך, אלא על-פי העלות עמוד הענן. לכן פירט כל הפירוט הזה."

הוא הדין לגבי תרגום "ישימון" (יסמאוא') המובא שם (דב' לב ז) בהמשך הפסוק ובעוד מקומות (במ' כא כ; כג כח). אף שקיים דמיון בין השם העברי לתרגום הערבי, מדובר בשם מקום ידוע בין אלכופה (עיר בעיראק) ובין אלשאם (סוריה וארץ-ישראל). היו שזיהו אותו עם "בית הישימות" (במ' לג מט). בירור מקיף בסוגיית זיהוי מקומות חניית בני ישראל במדבר בראייתם של רס"ג והרמב"ם עתיד לראות אור בקרוב במחקרו של פרופ' זהר עמר: "נדודי בני ישראל במדבר - כמה היבטים גאוגרפיים על-פי רס"ג והרמב"ם ולארור הגאוגרפיה הערבית."

קול קורא

בקרב בעלון "אור ההליכות" פינה חדשה שבה יתפרסמו שאלות ותשובות מאת מו"ר הגאון הרב יוסף קאפח זצ"ל מי שברשותו תשובות מקוריות, ומעוניין לפרסמם בעלוננו מוזמן ליצור קשר

בטלפון 054-2443930 או בדואר אלקטרוני: orhalichot@gmail.com

לבו אל יוסף
אשר יאמר לכם תעשו.

ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה...

הפסוק המפורסם מתפילת משה (תהלים צא, י) מתאר את ימי חיי האדם כנעים בדרך כלל, בין שבעים לשמונים שנה. גם המשנה במסכת אבות מתארת מצב דומה (סוף פרק ה' לפי מהדרת ווילנא, ואינה מופיעה בגירסת הרמב"ם): "...בן שבעים לשיבה, בן שמונים לגבורה, בן תשעים לשוח, בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם" כלומר, הגיל הנדיר והמופלא ביותר הוא בסביבות המאה. על רקע מציאות זו התלבטו כל המפרשים כיצד יש להבין את תיאורי ספר בראשית על הדורות הראשונים שבהם מתוארים חיים של מאות שנים. הרמב"ם התייחס לבעיה זו במורה הנבוכים (ב,מז), והוא הציע שתי אפשרויות ישנה אפשרות שמדובר בתופעה ניסית (הסבר אותו העלה גם הרמב"ם בפירושו לבראשית מו, טו, אם כי על דורות הראשונים כתב הסבר אחר בבראשית ה, ד), אולם ההסבר שנראה לרמב"ם יותר הוא שרק יחיד סגולה אלו שזכרו האריכו ימים בצורה שכזו ושאר בני האדם חיו חיים טבעיים ורגילים. אריכות ימיהם של יחידים אלו התאפשרה לדעתו בשל "גורמים רבים במזון והנהגות" של כל אחד מהם, כלומר ניהול נכון וקפדני של צורת החיים.

במבט ראשון נראה שפירושו של הרמב"ם אינו משתלב כראוי עם העובדה שאנו מוצאים לאורך ספר בראשית כיצד בהדרגה מצטמצם אורך חיי האנשים המתוארים בו. בפרשת בראשית-נח גילם נע בסביבות 700-900 שנה, אברהם חי 175 שנה (ישמעאל 137), יצחק 180, יעקב 147, יוסף 110, אהרן ומשה 120-123,

ויהושע 110. אך מנגד העובדה שמשה שחי עם אחיו 120 שנה מתאר בעצמו את מצבם של רוב בני האדם בימיו כחיים 70-80 שנה (במזמור שציין למעלה מתהלים וכתב על ידו), מחזקת את הצעת הפתרון הזו. הצעתו של הרמב"ם מפתיעה בשל היותו מצמצם את הדברים שחורגים מן הטבע ואחד ממאפייני פרשנותו היא החתירה להעמדת תיאורי המקרא במצב הקרוב ביותר לקיים (ראה באותו פרק כיצד הוא מצמצם את משמעותו הפשוטה של הפסוק, ומדייק שיתכן וגובהו של עוג היה חריג אולם לא כפי שמשמע במבט ראשון). את האפשרות שהאנשים שזכרו היו יחידים סגולה העלה כבר רבי יהודה הלוי, אלא שהוא תלה את אריכות ימיהם בהיותם דבקים ב"ענין האלוהי" (ראה ספר הכוזרי, א, צה).

הצעתו של הרמב"ם לעומת זאת, ממחישה עד כמה הוא (הרופא המפורסם של ימיו!) העריך את חשיבותה של הנהגה נכונה של הגוף, ולא בכדי הקדיש לנושא זה מקום רב בספריו (פרקי משה, הנהגת הבריאות ואפילו פרק שלם בספרו ההלכתי משנה תורה - הל' דעות פרק ד'). לפי דרכו היה מוכן לקבל שהנהגה נכונה של הגוף יכולה להאריך את חייו למאות שנים! (כשהוא עצמו לא זכה לאריכות ימים חריגה, ונפטר בסמוך לגיל 70).

בהכירנו את פתרונם של הרמב"ם לבעיה זו נוכל אולי לצמצם במעט את אחת החידות שהשאיר לנו הרמב"ם בכתביו - אריכות ימיו המופלאה של אחיה השילוני. במקרא נזכר אחיה השילוני כנביא בא בימים שעיניו כבדו מראות לאחר שבישר לירבעם בן נבט שיוכה למלוך על עשרת השבטים (מלכים-א יא, יד). בדברי חז"ל הוא נזכר כמי שזכה לאריכות ימים מופלגת (ב"ב קכא, ב), וזכה להימנות בקטנותו עם יוצאי מצרים. כלומר שנות חייו הינן למעלה מ-500

שנה (בית המקדש הראשון נחנך בימי שלמה אחיו 120 שנה מתאר בעצמו את מצבם של רוב בני האדם בימיו כחיים 70-80 שנה (במזמור שציין למעלה מתהלים וכתב על ידו), מחזקת את הצעת הפתרון הזו. הצעתו של הרמב"ם מפתיעה בשל היותו מצמצם את הדברים שחורגים מן הטבע ואחד ממאפייני פרשנותו היא החתירה להעמדת תיאורי המקרא במצב הקרוב ביותר לקיים (ראה באותו פרק כיצד הוא מצמצם את משמעותו הפשוטה של הפסוק, ומדייק שיתכן וגובהו של עוג היה חריג אולם לא כפי שמשמע במבט ראשון). את האפשרות שהאנשים שזכרו היו יחידים סגולה העלה כבר רבי יהודה הלוי, אלא שהוא תלה את אריכות ימיהם בהיותם דבקים ב"ענין האלוהי" (ראה ספר הכוזרי, א, צה).

הצעתו של הרמב"ם לעומת זאת, ממחישה עד כמה הוא (הרופא המפורסם של ימיו!) העריך את חשיבותה של הנהגה נכונה של הגוף, ולא בכדי הקדיש לנושא זה מקום רב בספריו (פרקי משה, הנהגת הבריאות ואפילו פרק שלם בספרו ההלכתי משנה תורה - הל' דעות פרק ד'). לפי דרכו היה מוכן לקבל שהנהגה נכונה של הגוף יכולה להאריך את חייו למאות שנים! (כשהוא עצמו לא זכה לאריכות ימים חריגה, ונפטר בסמוך לגיל 70).

בהכירנו את פתרונם של הרמב"ם לבעיה זו נוכל אולי לצמצם במעט את אחת החידות שהשאיר לנו הרמב"ם בכתביו - אריכות ימיו המופלאה של אחיה השילוני. במקרא נזכר אחיה השילוני כנביא בא בימים שעיניו כבדו מראות לאחר שבישר לירבעם בן נבט שיוכה למלוך על עשרת השבטים (מלכים-א יא, יד). בדברי חז"ל הוא נזכר כמי שזכה לאריכות ימים מופלגת (ב"ב קכא, ב), וזכה להימנות בקטנותו עם יוצאי מצרים. כלומר שנות חייו הינן למעלה מ-500

הקבלת פני רבו ברגל

הקבלת פני הרב בירושלים

כמידי שנה בשנה, בחול המועד ברגלים, מתכנסים תלמידיו ומוקיריו של מו"ר הגאון ר' יוסף קאפח זצ"ל בבית מדרשו בירושלים - בית הכנסת "ארגון אבי דוד". ר' דוד ציוני יצ"ו (חתנו של מו"ר) גבאי בית הכנסת, משתדל בכל מאוזה לקיים בשיתוף עמותת "הליכות עם ישראל" ערב עיון במסגרת "הקבלת פני רב" שנערכה למו"ר זצ"ל.

ביום שני ב' דחול המועד סוכות, בית הכנסת "אבי דוד" בירושלים היה מלא וגדוש בתלמידים שעלו לעיר הקדש על מנת לשמוע דברי תורה וחכמה.

פתח את סדר היום, הרב מיכאל בן שלמה יצ"ו, רב בית הכנסת "היכל מיכאל נחום" מודיעין, אשר מסר שיעור בנושא דיני בית הכנסת.

לאחר מכן ברוך הוד והדר, התפללו הציבור תפלת מנחה, וסיימו במזמור הידוע של החג.

ד"ר משה גברא יצ"ו, ראש המכון לחקר יהודי תימן, הרצה בנושא "שמחת תורה בסדורי תימן". בדבריו, סקר כתבי יד של תכאליל תימנים עתיקים, בהם לא היה אזכור כלל של הביטוי "שמחת תורה", ויום זה היה רק כהגדרתו בתורה: "שמיני עצרת". ללא הפיזטים המוכרים לנו כיום, וכן ללא המנהג הידוע של קריאה בפרשת בראשית מיד לאחר סיום "וזאת הברכה". רק לאחר חידרת ספרי הדפוס לתימן, מופיעים שינויים ונהגות שנכנסו לחלק מן התכאליל, וישנם הבדלים בין מהדורה קמא למהדורה בתרא של סידורים, כאשר בזו האחרונה נדחק המנהג הקדום

להוציא רק שני ספרי תורה, ניתוספו פיוטים, ולאט לאט אף המנהג של קריאה בפרשת בראשית.

ד"ר גברא ציין, כי ישנה הבחנה כי בשני חגים שאין בהם מצוות מעשיות הבאות לידי ביטוי מחוץ לבית הכנסת, הם אלה שניתוספו בהם מנהגים שונים במשך הדורות.

בראש השנה תוקעים בשופר, יום הכפורים הוא יום צום ותפילה, בסוכות אנו בונים סוכה, ונטילים ארבעת המינים, כך בפסח אנו אוכלים מצה וכו'. אך בשבועות (=עצרת) ובשמיני עצרת אין מצווה מיוחדת מאפיינת. וכדרכם של בני אדם התפתחו במשך הדורות מנהגים שונים להעצמת אוירת החג. כלימוד כל הלילה ואכילת מאכלי חלב בשבועות, והוספת פיוטים לציון סיום קריאת התורה והתחלתה מחדש, בשמיני עצרת.

המשיך בסדרת ההרצאות הרב ד"ר אליהו זייני, ראש ישיבת ההסדר "אור וישועה", ורב הטכניון. בדבריו ציין לפעולתו בשנים האחרונות לגאולת כתבי הרב אליהו בן אמוזג, רב, מקובל, פילוסוף ופרשן המקרא בן סוף המאה השמונה עשרה.

הרב ד"ר זייני דיבר על פסוקי המקרא בהם אנו רואים כביכול שהקב"ה ציווה לעשות דבר מסוים, ("כאשר צויתני לאמר", "אשר דבר ה' לאמר", "כאשר צויתני", "אשר צוה ה' את משה", ועוד) אך בפועל אין אנו מוצאים שום ציווי עתידי שכזה.

הרב בן אמוזג דן בכך בדרשה ארוכה, ומציין כי הקב"ה ציווה את משה בהר סיני, ציוויים

שנחקקו אצלו כדברים שבעל פה, אך נכתבו בשעתם לצורכם, בעת שאיכשר דרא.

בדרך זו גם מוסברים שינויים שונים בלשונות המקרא. כך למשל, בעשרת הדברות שבפרשת "יתרו" אנו קוראים דבר אחד, ובפרשת "ואתחנן" דבר אחר. כשיצאו בני ישראל ממצרים כתוב כי השבת ניתנה "כפי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את היום ואת כל אשר בים ויבנה ביום השביעי", אך כשהיו במדבר, קודם כניסתם לארץ, מוזכר הטעם "וַזָּכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֵּצֵאךָ ה' אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֵרַע נְטוּיָה", שהרי אין טעם להזכיר לעבד שרק יצא לחופשי, את עובדת היותו עבד.

חתם את הערב, מו"ר הגאון הרב רצון ערוסי יצ"ו, שפתח צהר לפירושו של מו"ר הגר"י קאפח זצ"ל. שבדבריו הקצרים והמתומצתים, אנו רואים לכאורה פתרון פשוט, אך עם גילוי הלוח הטמון בדבריו אנו מגלים כי מחשבה רבה גולמה וקופלה במספר בודד של מילים.

הרב עסק בשאלת סוכה גזולה - הכשרה, כי אין הקרקע נגזלת. ובאפשרות הנוספת המוזכרת בדברי הכס"מ והיא "סוכה העשויה בראש הספינה או בראש העגלה, דכיון שהיתה מטולטלת - נגזלת". והגר"י קאפח הביא אפשרות נוספת והיא "השואל עצים שלא מדעת", שלא חלה עליו תקנת השבים ולפיכך סוכה גזולה היא, והגנב לא יצא בה ידי חובה.

הסביר הרב מדוע הסתפק רבנו ולא הביא את האפשרויות המוצעות לעיל.

אור ההליכות

תשמ"ב, ונערך בצורה חדשה לכבוד הכנס. בסיום המאמר מציין הרב כי "אופן כזה של הקבלת פני הרב יש בו כדי לתת למצווה זו ייחוד ולשמור על קיומה. בהקבלה כזו יש כדי לתת תחושה למקבילים, ששכינה שורה בתוכם". זכה מו"ר שדבריו התקיימו בעצמו, ויהי רצון שנוכה לחוזיר עטרה ליושנה בעוד הנהגות עתיקות ומקוריות של עדתינו כפי שבאו לידי ביטוי בדברירבותינו הראשונים. ניתן לצפות בשידור החוזר וכן לקרוא את מאמרו של הרב באתר **צנח ישראל**:

<http://www.net-sah.org>

בעיר. כ-150 איש הגיעו להקביל את פני מו"ר. המקדימים זכו לישיבה בבית הכנסת, ושאר הצבור האזין מחוץ לבית המדרש, מחוסר מקום. אנשים רבים שלא הגיעו לבית המדרש, לא נשארו יתומים ועמדה בפניהם אפשרות ראשונה מסוגה, ביוזמתו של ר' עזריה נהרי - צפייה בהקבלת פני הרב בשידור ישיר דרך אתרי אינטרנט שונים. הקבלת פני הרב נערכה במתכונת הקדומה והמסורתית שנהגה בתימן. בתחילה, מסר הרב שיעור בתלמוד מסכת סוכה. לאחר מכן התפללו הצבור תפילת מנחה, שלאחריה, התחיל החלק העיקרי של הקבלת פני הרב, בה הרב נשאל שאלות ע"י הצבור כאשר מנחה בטוב טעם ר' טוב צדוק הי"ד, וענה בתשובותיו המחכימות אחת לאחת. מי החלכות שבת, מי החלכות סוכה, דרכי הפסיקה ועוד. קולות רבים של באי הכנס הזכירו את "הקבלת פני הרב" המקורית שהיתה נערכת מידי חג למו"ר הגר"י קאפח זצ"ל, והנה עתה אנו מחזירים עטרה ליושנה. באי הכנס קיבלו שי בדרמות תדפיס מאמרו החשוב של מו"ר הרב רצון ערוסי: "הקבלת פני הרב ברגל - בירור מנהג יתמן", שפורסם בשנת

וכפי שכתב הגר"י קאפח, כי: "ידוע שאין רבנו כותב אלא מה שנתפרש במקורות", והלא אלו כבר נזכרו בתלמוד, אמנם בדין שאינו בדף הלמוד (כז ע"ב) אלא בדפים שלאחריו (לא ע"א).
בסיום דבריו, ברך מו"ר את כל הקהל הרב את ברכת החג המסורתית.
גם הפעם, אחרוני האחרונים שהגיעו מעט באיחור, נאלצו לשמוע את ההרצאות בפתח בית המדרש, או מחוצה לו, כי רבו האנשים הצמאים לתלמוד תורה.
ישר כוח למארגנים ובייחוד ר' דוד ציחי הי"ד. ויהי רצון שנוכה כולנו להגדיל תורה ולהאדירה.

הקבלת פני מו"ר הרב רצון ערוסי בקרית אונו

ביום רביעי ד' חול המועד סוכות, התקיימה בפעם הראשונה "הקבלת פני הרב" למו"ר הרה"ג רצון ערוסי יצ"ל, בבית הכנסת "יד הרמב"ם" בקרית אונו, ע"י איחוד בתי הכנסת

מתוך שו"ת באתר "מורשת" - www.moreshet.co.il

אור ההלכה

ש. יש לי רק שאלה קטנה... מדוע הנחש, בספר בראשית, נענש על שמוזנו יהיה עפר מן הארץ, הרי כן מוצא מוזנו בקלות רבה: איזו מין קללה זאת?
ת. המדרש מסביר זאת כאקט של השפלה, שכל מזון שיבוא אל פיו ייחפך לטעם עפר. וכך מנבא מיכה (י' יז) "ילחכו עפר כנחש שאויבי ישראל יכעו לפני ישראל לעתיד לבוא, שאפילו קומתם יכבשו פניהם בקרקע". ויש מחכמי ישראל אשר בילירו שהנחש הוא מלשון חוש דהינו הדמיון שאינו מדמה, כי אם הדברים הגשמיים ואינו מסוגל ככת השכל להתרומם ולהשיג את הדברים הרוחניים.
ש. לכבוד הוא לי לשאול אותך. האם אפשר להגיד / להגות בפה את שם ה', כלומר: אדני, י-ה-ו-ה? הבנתי שאפשר, כי זה לא השם המפורש ואולי מפאת השפעת הנצרות על הייחוד שהרחיקה את את קירבת האדם מה' הרחקה אחר הרחקה... כמו "קלי" (בצירוף) במקום אל.
ת. הכלל אצלנו, כל שאומר את הפסוק או מתפלל, אומר שם אדנות ושם הויה כשם אדנות, בלי שינוי וכינוי. ואם לא, אומר השם, אין אצלנו כינוי קל במקום אל, ולא אלוקים, אלא כשכתבו, כתבו אדלים.

מדעית (למרות שרבים מחכמינו היום מנסים למצוא דרכים לפרש בין הדעות או שוב לשלול את המדע). האם אני יכול להסתמך על דעת הרב שהמדע הוא פרי זמנו גם בנושא גיל העולם בפרט וגילויי מדע בכלל?
ד. במידה ואני טועה/כופר, אודה לך אם תבחר לי מדוע. ובעיקר את הכוונה של הפסוק מקוהלת "סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא ואת מצוותיו שמור, כי זה כל האדם".
ת. א. אין רלבנטיות לשאלת גיל העולם לפי הערכות המדעיות, ובלבד שאנו מאמינים שיש לבריאה ראשית, ע"י שהקב"ה ברא אותה יש אחר ההעדר המוחלט. כי אין לנו שום אמצען גיל לגבי ששת ימי מעשי בראשית. ואין שום סתירה לגבי התשטייה המתנייחס לאדם הראשון בכדור הארץ.
ב. בדי"כ כן.
ג. בדי"כ יש לנהוג אחר מסקנות המדעיות שבכל דור, ולהשכיל להרכיב את הדת והאמונה עליהן, וזהו האתגר של כל אדם בדורו.
ד. תכלית האדם הידבקות בצור עולמים ע"י ציות לציוויו וע"י השגתו, ואז ורק אז, וחי (=האדם) לעולם.

ש. שאלת גיל העולם מאד מטרידה אותי מהסיבה היחידה שלמרות שאני יהודי דתי ע"פ ההלכה ומאמין בחידוש העולם, אני נקרא בפי רבים מחכמינו טועה-במקרה הטוב וכופר-במקרה הרע.
א. הנני איש מדע, שאלתי היא (ואבקש תשובה ברורה) האם ישנה בעיה אמונית לקבל את גישת המדע, המקובלת בקהילה המדעית בעולם, שגיל העולם הנו מספר מיליארדי שנים(הדיוק אינו חשוב) כפי ששכלי והידע האקדמי שלי מראים לי או שאני מחויב להאמין במסורת ישראל (5770) הנובעת ממשט התורה, המוחזקת אצל רוב רובם של רבני זמננו, המנסים למצוא פירוט בהנחות המדעיות או פסוקים מהמדרשים ומספר הזוהר על מנת ליישב את הסתירה הנ"ל?
ב. האם נכון הדבר, שגישת הרמב"ם היא שעינינו מדעיים ורשומים בתלמוד הנם פרי הקירה מדעית של חז"ל ולא נבעה ממסורת אבות שמקורה השכינה? ג. באופן פרטי יותר, קראתי את הערת האמיצה של הרב קאפח זצ"ל בבירורו למשנה תורה לרמב"ם, הלכות יסודי תורה, על כל מערכת הלגלים והנפש שלהם ו-4 יסודות העולם, שזוהי הייתה דעת חכמי יוון ואריסטו בראשם, אשר אין לה היום שום אחיזה

הליכות עם ישראל
שולחת ניחומים לחבר הנהלת העמותה ר' מוטי צארום ואחיו הי"ד ור' עזרא קארו הי"ד ולכל בני המשפחה היקרים בהסתלק עליהם אמם, אשה יראת ה' היא תתהלל, צנועה וכשרה
מרת זוהרה (שרה) צארום
בת יחיאל קארה ע"ה.
הי ינחם את כל האבלים נחמה שלמה ולא יוסיפו לדאבה עוד. תנצב"ה.

סמינר חורף - ירחי כלה תשי"ע בהשתתפות מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א
יתקיים אי"ה בימים רביעי-מוצש"ק, כט בכסלו - ב טבת תשי"ע (16-19.12.09)
במלון ענבר ערד
בהשתתפות רבנים ומרצים נוספים * אומן אורח
אחריק נחמי
לפרטים והרשמה: 03-5343655, 03-5340819

הכנס העולמי ה-19 דיני ממונות, דיני שליחות ושותפות
בנושא:
דיני שליחות ושותפות
הנכם מוזמנים בזאת לכנס העולמי ה-19 לדיני ממונות שיתקיים **בימים שני-רביעי, כ"ב בכסלו תשי"ע (7.12.09-9.12.09) ב"ב ריג'ניסי" (הייטא) בירושלים ע"ה"ק.**
מעתד הפתיחה **יום שני, כ' בכסלו תשי"ע (7.12.09) בשעה 19:00** בהשתתפות: הגאון מו"ר הרב עובדיה יוסף שליט"א, ראש מועצת חכמי התורה; הרבנים הראשיים לישראל: הגאון הרב שלמה עמאר שליט"א, הגאון הרב יונה מצגר שליט"א; ראש עיריית ירושלים, שרים, חברי כנסת ואישי ציבור.
קיימת אפשרות שהנשיא ישתתף בכנס זה.
מעמד הביניים יום שלישי, כ"א בכסלו תשי"ע (8.12.09) בשעה 18:30 בהשתתפות: הגאון הרב אליהו בקשי דורון שליט"א, הרב הראשי לישראל לשעבר, הגאון הרב ישראל מאיר לאו שליט"א, הרב הראשי לתל אביב יפו והרב הראשי לישראל לשעבר.
מעמד הסיים יום רביעי, כ"ב בכסלו תשי"ע (9.12.09) בשעה 11:30 בהשתתפות: הרב הראשי של צפת וחבר מועצת הרבנות הראשית לישראל, הגאון הרב שמואל אליהו שליט"א, הגאון הרב יעקב שפירא שליט"א, ראש ישיבת "מרכז הרב" וחבר מועצת הרבנות הראשית לישראל, שרים, חברי כנסת ואישי ציבור.
הבנייה להרצאות הישטיות!

אור ההליכות
הליכות עם ישראל
עמותה להפצת שיני היהדות הנאמנה
רח הרב שלום יצחק הלוי 4 קרית אונו ת.ד. 211, 55100
שורן: יוסף פרחי
חברי המערכת: הרב צפניה ערוסי, אביחמדי, אביעד רזהבי
טל: 03-5340819, פקס: 03-5343658
דוא"ל: orhalichot@gmail.com

קוראים יקרים,
נבאי בית הכנסת;
מתפללים נכבדים.
עלון "אור ההליכות" יצא מידי חודש בחודשו בתמורה רחבה.
כדי להמשיך גם בשנה זו להמשיך ולהתמיד להפיץ דברי תורה וחכמה, אנו מונים אליכם לעזור ולתמוך בתרומה "איש אשר ידבנו לבי".
ברוכים וטובי הקב"ה ימלא כל משאלות לבכם לטובה ולצרכי.
נא למנות לטלפון: 050-6576418